

Stockholms kommun

Rektorn vid Alviksskolan

Beslut för grundskola och fritidshem

---

efter tillsyn i Alviksskolan
i Stockholms kommun

Tillsyn i Alviksskolan

Skolinspektionen genomför tillsyn i Stockholms kommun under 2013. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Alviksskolan besöktes av Skolinspektionen mellan den 6 november 2013 och den 8 november 2013.

Fakta om skolenheten

Alviksskolan/Ulvsundaskolan är en kommunal skolenhet i stadsdelen Bromma i Stockholms kommun. Skolenheten omfattar totalt 1 071 elever uppdelade på 11 mindre enheter som är spridda i åtta olika byggnader, varav enheten Ulvsundaskolan är belägen cirka 2,5 kilometer från den stora Alviksskolan. Ulvsundaskolan har, enligt Statistiska Centralbyrån, en egen skolenhetskod. Sammantaget omfattar skolenheten Alviksskolan/Ulvsundaskolan fyra enheter med förskoleklass och årskurserna 1-3, två enheter med årskurserna 4-6 samt två enheter med årskurserna 7-9. Dessutom är skolans hörselklasser uppdelade i 4 enheter. Varje enhet leds av en biträdande rektor, som tillsammans med rektorn bildar skolenhetens ledningsgrupp. Genom delegation från rektor ansvarar de 11 biträdande rektorerna bland annat för att följa upp elevernas måluppfyllelse samt för elevvården inom skolenheten. Verksamheten i Alviksskolan omfattar också en särskild undervisningsgrupp för nyanlända elever i årskurs 7-9, hörselklasser för förskoleklass och årskurs 1- 9 samt fritidshem.

På Alviksskolan finns flera fritidshem för förskoleklass och årskurs 1- 3 samt en öppen fritidsverksamhet för elever i årskurs 4-6. Ulvsundaskolans verksamhet omfattar förskoleklass och årskurs 1- 3 samt fritidshem.

Kunskapsresultat

Årskurs 3

Enligt Skolverkets statistik (SIRIS) för de nationella ämnesproven i årskurs 3 läsåret 2012/2013 nådde 71 procent av eleverna i Alviksskolan kravnivån på samtliga delprov i matematik, jämfört med 77 procent i riket. I ämnet svenska var motsvarande andel 84 procent jämfört med rikets 86 procent. Resultaten gällande läsåret 2011/2012 var likartade. Det är oklart om de inrapporterade resultaten för läsåret 2011/12 även omfattar Ulvsundaskolan, då det inte finns några uppgifter i SIRIS gällande Ulvsundaskolan det läsåret.

För den friliggande enheten Ulvsundaskolan finns separata uppgifter i SIRIS gällande de nationella proven år 2012/13. Enligt SIRIS nådde nästintill 100 procent av eleverna kravnivån i ämnet matematik emedan 71 procent av eleverna nådde kravnivån i samtliga delar i ämnet svenska läsåret 2012/2013. Skolans egna uppgifter visar att 69 procent av eleverna nådde kravnivån i svenska och att 76 procent nådde kravnivån i matematik.

Skolinspektionen har tagit del av skolans egen sammanställning över elevernas måluppfyllelse läsåret 2012/13. Redogörelse ger dock ingen tydlig bild över de samlade kunskapsresultaten i samtliga ämnen i årskurs 3.

Årskurs 6

Enligt SIRIS nådde 84, 91 respektive 88 procent av eleverna i årskurs 6 kravnivån på samtliga delprov i matematik, engelska respektive svenska läsåret 2011/2012. Det är nästintill samma resultat som för riket i övrigt. Resultaten för läsåret 2012/2013 visar en förbättring i matematik, engelska och svenska. Enligt SIRIS var andelen elever som minst uppnådde betyget E i det nationella provet i matematik nästintill 100 procent. Motsvande uppgifter gällande engelska och svenska visar att 94 procent minst uppnådde provbetyget E i dessa ämnen.

Av Alviksskolans egen sammanställning över betygen i årskurs 6 läsåret 2012/2013 framgår att nästintill 100 procent av eleverna uppnådde minst betyget E i engelska och svenska, vilket även gäller ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik, slöjd samt teknik. I matematik var det 93 procent av eleverna som fick minst betyget E och i de naturorienterande ämnena (NO) och i de samhällsorienterande ämnena (SO) var det 95 respektive 92 procent som minst fick betyget E. Av de elever som läste svenska som andraspråk var det 33 procent som nådde minst betyget E. Läsåret 2011/2012 visar skolans egen sammanställning att mellan 84 och 100 procent nådde kunskapskraven beroende på ämne. Lägst var resultatet i matematik och teknik (84 respektive 85 procent) och högst i bild, musik, samtliga SO-ämnen och slöjd (100 procent).

Resultaten för matematik och teknik har således förbättrats under det senaste läsåret, medan resultaten för SO-ämnena är lägre.

Årskurs 9

Enligt SIRIS var Alviksskolans genomsnittliga meritvärde 212 poäng läsåret 2012/2013, vilket var nästintill detsamma som rikets 213 poäng. Läsåret 2011/2012 var meritvärdet 178 poäng (riket 224 poäng), vilket också var skolans lägsta resultat sett över en femårsperiod. Det högsta meritvärdet uppnåddes läsåret 2008/09 med 231 poäng. Andelen elever i årskurs 9 som nådde målen i samtliga ämnen läsåret 2012/13 var 66 procent jämfört med rikets 77 procent.

Läsåret 2011/2012 var resultatet 52 procent för skolan jämfört med 80 procent för riket.

Läsåret 2012/13 var 74 procent av eleverna behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram. Andelen behöriga till de högskoleförberedande programmen varierade mellan 71 procent och 74 procent, beroende på program. Motsvarande resultat för riket var att 88 procent var behöriga till yrkesprogram och mellan 83 och 86 procent var behöriga till de högskoleförberedande programmen. Jämfört med läsåret 2011/12 har behörigheten till gymnasiet förbättrats för Alviksskolans elever.

Helhetsbedömning

Tillsynen visar att skolenheten Alviksskolan/Ulvsundaskolan i vissa avseenden uppfyller de krav som ställs i styrdokumentet, exempelvis gällande elevers inflytande på utbildningen, men att det finns ett flertal brister som måste åtgärdas. Under tillsynen blir det uppenbart att både lärare och elever upplever skolan som "flera skolor i en skola", dels med tanke på avståndet mellan den stora Alviksskolan och annexskolan (enheten) Ulvsundaskolan men också på grund av att skolan är indelad i 11 olika enheter med egna biträdande rektorer samt att hörselklasserna är en isolerad verksamhet skild från övriga skolan och dess elever.

Det finns också skillnader mellan Alviksskolan och Ulvsundaskolan i resultaten från de nationella proven för årskurs 3 i matematik läsåret 2012/2013. Av Skolverkets nationella statistik framgår att andelen elever i Alviksskolan som uppnådde kravnivån i samtliga delprov i ämnet var under genomsnittet för riket, medan nästintill 100 procent av eleverna nådde kravnivån i Ulvsundaskolan. Enligt de kunskapsresultat som har redovisats för årskurs 6 har dock resultaten för matematik och teknik förbättrats under läsåret 2012/13, medan resultaten för de samhällsorienterande ämnena har försämrats marginellt.

Det finns brister i Alviksskolans värdegrundsarbete. Det synliggörs bland annat i skolenhetens plan mot kränkande behandling, som inte återspeglar skolenhetens samtliga verksamheter. I intervjuer med lärare framkommer exempelvis att det finns riskområden i fritidshemmen som inte syns i planen.

Under tillsynen framkommer det att det finns ett omfattande behov av särskilt stöd hos eleverna inom skolenheten men att alla elever som är i behov av särskilt stöd inte får det. Inom skolenheten finns det också elever som är i behov av studiehandledning på modersmålet, men som inte får det. Det finns också brister gällande elevernas studiero.

Skolinspektionen konstaterar också brister gällande fritidshemmens verksamhet, då fritidshemspersonalen i både Alviksskolan och i Ulvsundaskolan uppger att verksamheten inte kan genomföras i enlighet med läroplanen. Detta bekräftas av biträdande rektor i Ulvsundaskolan. Enligt denne får fritidshemmet många gånger stå tillbaka till förmån för skolans undervisning.

Vidare uppmärksammar Skolinspektionen brister inom skolenhetens elevhälsa, både gällande tillgången till samtliga funktioner inom elevhälsan och elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete.

Eleverna saknar också tillgång till skolbibliotek i Alviksskolan/Ulvsundaskolan.

Slutligen finns brister i skolans utformning av betygsdokument och i betygs-katalogen.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger enligt 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Stockholms kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 27 juni 2014 redovisas för Skolinspektionen.

Trygghet, studiero och en god miljö

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet, studiero och en god miljö.

- Vidta konkreta åtgärder för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero.
- Se till att skolan har en plan mot kränkande behandling som uppfyller författningarnas krav.
- Se till att det vid skolenheten genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling.

Motivering

Trygghet och studiero

Enligt skollagen ska utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Rektor och lärare får vidta de omedelbara åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma tillrätta med en elevs ordningsstörande beteende.

I intervjuer med elever i årskurs 6 och elever i hörselklasserna uppger dessa att det är "kaos på vissa lektioner" och att elever ibland visas ut från klassrummen

för att de stör ordningen. I hörselklasserna har eleverna påtalat bristen på studiero för undervisande lärare, men eleverna upplever att lärarna inte tar situationen på allvar. I intervjuer med lärare bekräftas att det finns brister i studieron, men att det förs diskussioner om hur studieron ska kunna förbättras. Under tillsynen ser Skolinspektionen exempel på klasser där bemötandet mellan lärare och elever är trevligt och respektfullt och där undervisningen genomförs i en lugn och stimulerande atmosfär med god studiero, men Skolinspektionen observerar även klassrumssituationer som bekräftar uppgifterna om bristande studiero i både lägre och i högre årskurser. Detsamma framgår i de enkäter som Skolinspektionen genomförde bland elever i årskurserna 5 och 9 hösten 2012. Mer än en fjärdedel av de elever som deltog uppgav då att det inte är tillfredsställande studiero i klassrummen.

Rektor uppger under intervjun att studieron skiljer sig åt beroende på vilken lärare det är som undervisar. Det framgår vidare av skolenhetens senaste kvalitetsredovisning att studieron under lektionstid är ett prioriterat förbättringsområde.

Åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. Vidare framgår att personal inte får utsätta en elev för kränkande behandling och att den som har fått kännedom om kränkande behandling ska anmäla detta till rektor.

Det framgår av skolenhetens kvalitetsredovisning att en kartläggning i årskurserna 1-6 genomfördes våren 2013 och att den kartläggningen visade att eleverna inte upplever att samtliga vuxna ingriper när någon blir illa behandlad. Kartläggningen visade också att samtliga elevgrupper (årskurs 1-9) anser att det förekommer nätmobbing i skolan. Elevernas upplevelser av att inte vuxna alltid agerar när någon blir illa behandlad bekräftas i intervju med personal i Ulvsundaskolans fritidshem, som uppger att personalen inte alltid tar tag i situationer där de bevittnar kränkande behandling; "Ibland så orkar inte personalen, och då kan det fladdras runt innan någon orkar ta tag i det". Personal från fritidshemmen uppger också att verksamheten inte är trygg och att de inte hinner med det förebyggande arbetet gällande kränkande behandling.

I intervju med elever i årskurs 6 uppger eleverna att det finns lärare som uttrycker sig med kränkande ordval samt uttrycker att eleverna är dåliga/inte är lika bra som elever i andra klasser. Det framgår även av Skolinspektionens enkätundersökning i årskurs åk 5 (nuvarande årskurs 6) att var femte elev inte tycker att de vuxna reagerar när de får reda på att en elev varit elak mot en annan elev och att var tredje elev upplever att eleverna inte följer skolans trivsel-

och ordningsregler. I enkätsvaren från årskurs 9 framgår också att var femte elev anser att Alviksskolan behöver göra mer för att förhindra kränkande behandling.

Under tillsynsbesöket framför Skolinspektionen till rektorn att både elever och lärare upplever att det förekommer kränkningar på skolan. Rektor håller med om att i skolan "händer det saker med jämna mellanrum". Det finns dock en medvetenhet om att arbetet med kränkande behandling måste förbättras och det framgår av kvalitetsredovisningen att likabehandlingsarbetet behöver systematiseras och att skolenheten ska bli bättre på sina bedömningar och uppföljningar gällande kränkande behandling.

Planen mot kränkande behandling

Enligt skollagen ska huvudmannen se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

I Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:10) anges att arbetet med planen mot kränkande behandling bör bedrivas så att planen återspeglar förhållanden i varje enskild verksamhet. Enligt Skolinspektionens praxis krävs vidare att behovet av de åtgärder som behöver vidtas är klarlagda genom kartläggning.

Skolinspektionen har tagit del av Alviksskolans plan mot kränkande behandling, "Alviksskolans likabehandling 2013-2014", som omfattar både Alviksskolan och Ulvsundaskolan. Den aktuella planen utgår inte från varje enskild verksamhet. Planen saknar exempelvis redogörelse över vilka behov som finns och vilka åtgärder som behöver vidtas för skolenhetens fritidshem och den särskilda undervisningsgruppen för nyanlända elever.

Sammanfattningsvis visar utredningen att det finns brister inom området trygghet och studiero. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun förläggas att avhjälpa bristerna.

Författning

5 kap. 3 och 6 §§, 6 kap. 7,8 och 10 §§ skollagen och Lgr 11 1 skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande

Särskilt stöd

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Se till att behovet av särskilt stöd utreds skyndsamt och att särskilt stöd ges i den omfattning och på det sätt som eleverna har rätt till.
- Se till att skolan ger studiehandledning på modersmålet till elever som har behov av det.

Motivering

Särskilt stöd

I skollagen anges att om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektor. Vidare anges att behovet av särskilt stöd ska utredas om en elev uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövligt. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd ska denne ges sådant stöd.

Lärare i de lägre årskurserna på Ulvsundaskolan ger exempel på att utredningen gällande särskilt stöd inte alltid sker skyndsamt. I ett fall visade specialpedagogens utredning att en elev var i behov av psykologutredning. Det dröjde dock ett år innan eleven kunde erbjudas psykologutredning, vilket ledde till att den utredning som hade gjorts av specialpedagog fick påbörjas på nytt.

I intervjuer uttrycker lärare i samtliga årskurser samt elevhälsan att det finns ett omfattande behov av särskilt stöd hos eleverna inom skolenheten men att alla elever som är i behov av särskilt stöd inte får det. Enligt lärarna ges särskilt stöd framförallt i matematik, engelska och svenska samt eventuellt i de samhällsorienterande ämnena. I exempelvis idrott och hälsa samt slöjd menar lärarna att det saknas tillgång till särskilt stöd helt, även om eleverna skulle ha behov av det. Lärare för de äldre årskurserna upplever att möjligheten till särskilt stöd har minskat i förhållande till tidigare och att "man får slå knut på sig själv" för att få tiden att räcka till för alla elever. Den enkät som genomfördes av Skolinspektionen hösten 2012 visade också att nästan en tredjedel av eleverna i dåvarande årskurs 9 upplevde att skolarbetet var för svårt för dem. Det framgår också av skolenhetens kvalitetsredovisning att det endast var 70 procent av alla elever som uppnått målen i alla ämnen i slutet av årskurs 9 läsåret 2012/2013.

Enligt rektor ges elever i fritidshemmen extra resurser om de är i behov av särskilt stöd. Detta görs i form av personalförstärkning i gruppen, enskilt stöd, mindre elevgrupper eller så kallat mini-fritids. Personal i fritidshemmen framför dock i intervjun att skolan inte ger särskilt stöd till elever i fritidshemmen, vilket leder till oro och otrygghet i grupperna. Personal uppger även att det ibland känns som "rysk roulette" på arbetet eller att "det känns som om man ska vara magiker" gällande arbetsituationen och det faktum att de inte hinner med de elever som är i behov av särskilt stöd. Det framgår också i intervjun med personal från fritidshemmen att möjligheten till så kallat mini-fritids inte finns i Ulvsundaskolan.

I intervju med rektor uppger denne att skolans ambition är att arbeta inkluderande med elever i behov av särskilt stöd och att de biträdande rektorerna har mandat att bestämma vilka åtgärder som ska vidtas avseende särskilt stöd. Eventuella behov hos elever utreds och beslutas inom den enhet som den biträdande rektorn har ansvar för, eller vid omfattande behov inom området för exempelvis förskoleklass till årskurs 3 (samtliga enheter med aktuell åldersgrupp). Om resurser behöver omfördelas inom skolenheten fattas beslut av rektor. Rektor uppger att omfattningen av det särskilda stöd som skolan kan erbjuda "hänger ihop" med gällande resursfördelningssystem och de ekonomiska ramar som skolenheten har att förhålla sig till. Rektor delar inte Skolinspektionens uppfattning om att skolenheten brister inom området särskilt stöd. Enligt rektor ges exempelvis lärarna i årskurserna 1-6 handledning av specialpedagog för att klara uppdraget med inkluderade elever i behov av särskilt stöd. Även lärare i de äldre årskurserna uppges ha tillgång till specialpedagog, men de ges inte handledning av specialpedagog. Rektor uppger vidare att det är många elever som får särskilt stöd på skolan och att det låter märkligt att inte utredningar sker skyndsamt då det finns en stor erfarenhet av att utreda elever på skolan.

Studiehandledning på modersmålet

Enligt skollagen ska de elever som är i behov av studiehandledning på sitt modersmål få det.

Under intervjun med elever i undervisningsgruppen för nyanlända elever framkommer det olika uppgifter gällande tillgång till studiehandledning på modersmålet. Någon elev uppger att studiehandledning på modersmålet ges till viss del, medan någon annan elev uppger att det inte ges alls. Det framkommer dock i intervju med lärare i den särskilda undervisningsgruppen för nyanlända elever att eleverna inte ges studiehandledning på modersmålet, trots att eleverna bedöms vara i behov av det för att tillgodogöra sig undervisningen.

Av den verksamhetsredogörelse över Alviksskolan/Ulvsundaskolan som Skolinspektionen tagit del av framgår att elever i årskurserna 7-9 istället för studie-

handledning på modersmålet erbjuds studiestöd av ämneslärare i bland annat SO, NO, hem- och konsumentkunskap, musik och matematik. Vidare framgår av verksamhetsredogörelsen att skolan köper in studiehandledning på modersmålet för några elever i årskurserna 1-6. Rektor uppger att skolan betalar för tjänsten studiehandledning på modersmålet, men att skolan i samråd med modersmålslärarna har valt att ge studiehandledning på svenska för elever i de högre årskurserna.

Utredningen visar att det finns brister i skolans arbete med särskilt stöd och att inte alla elever som är i behov av särskilt stöd får det behovet tillgodosett. Huvudmannen förläggs därför att åtgärda bristerna.

Författning

3 kap. 8 § skollagen och 5 kap. 4 § skolförordningen samt Lgr 11 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, 2.8 Övergripande mål och riktlinjer, Rektorns ansvar

Personalkompetens

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärd för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Personalkompetens.

- Redovisa en plan med konkreta åtgärder som ska vidtas för att öka andelen lärare med utbildning för den undervisning de bedriver.

Motivering

Utgångspunkten i skollagen är att lärare ska ha utbildning för den undervisning de bedriver. Det innebär att lärarens utbildning ska stämma överens med den skolform, årskurs och de ämnen som läraren undervisar i. Lärare som anställts före den 1 juli 2011 och som saknar lärarlegitimation kan under en övergångsperiod istället ha utbildning för de ämnen som de i huvudsak bedriver. Lärare som inte uppfyller kraven enligt skollagen får undantagsvis bedriva undervisning. Det gäller bland annat om det inte finns personer som uppfyller kraven inom huvudmannens organisation eller om det finns särskilda skäl med hänsyn till eleverna.

Det framgår av intervjuer med lärare, fritidshemspersonal samt biträdande rektor för Ulvsundaskolan att fritidshemspersonalen i den enheten undervisar i idrott och hälsa, musik, slöjd, engelska och svenska, utan att ha utbildning för detta. Av den lärarförteckning som skickats in till Skolinspektionen med anledning av tillsynen framgår att det utöver dessa även finns fem undervisande lärare med tillsvidareanställning i Alviksskolan som saknar lärarexamen. Dessa undervisar bland annat i de samhällsorienterande ämnena, slöjd, musik och

matematik. Vidare framgår att flera av skolans behöriga lärare, vissa av dem anställda före 1 juli 2011, i huvudsak undervisar i ämnen som de inte har behörighet för, exempelvis i ämnena matematik, bild, idrott och hälsa och i de naturorienterade ämnena. Rektor uppger under intervjun att det finns en plan för flera av dessa lärare för att öka deras behörighet. Skolinspektionen har dock inte delgetts någon sådan plan.

Utredningen visar att det finns brister inom området personalkompetens. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

2 kap. 13 § och 20 § skollagen, 2 kap. 3 § 1985 års skollag och 33 § lag om införande av skollagen

Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro.

- Se till att modersmålsundervisning erbjuds alla elever som har rätt till det.
- Se till att urval och antagning till skolan görs enligt författningarna.
- Se till att samtliga elever i skolan har tillgång till personal med kompetens för att tillgodose deras behov av vägledning inför utbildning och yrkesval.
- Se till att eleverna har tillgång till samtliga funktioner inom elevhälsan.
- Se till att elevhälsan arbetar hälsofrämjande och förbyggande med samtliga elever i skolan.
- Se till att det finns rutiner för att rapportera långvarig frånvaro till huvudmannen.

Motivering

Modersmålsundervisning

Enligt skollagen ska en elev som har vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska erbjudas om språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet och eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Det framkommer under intervjun med de nyanlända eleverna att två av dessa inte får modersmålsundervisning, trots att de har ansökt om detta.

Rektor bekräftar att det finns språk där skolan inte har lyckats tillhandahålla modersmålsundervisning, trots att eleven har rätt till det.

Urval genom färdighetsprov

Enligt skollagen får en huvudman, som anordnar utbildning som kräver att eleverna har särskilda färdigheter i bild, idrott och hälsa, musik eller slöjd, anordna färdighetsprov från och med årskurs 7 som villkor för antagning till en viss skolenhet eller elevgrupp, grund för urval till en viss skolenhet eller elevgrupp när det finns fler sökande än platser, och villkor för fortsatt utbildning vid en viss skolenhet eller elevgrupp. Av skolförordningen framgår att när färdighetsprov används som grund för urval till en viss skolenhet får ingen annan urvalsgrund tillämpas. Vidare anger förarbetena till skollagen att färdighetstester användas på ett sätt som är förenligt med den praxis som idag accepteras av Statens skolinspektion.

I de dokument som Skolinspektionen tagit del av framgår det att Alviksskolan genomför färdighetsprov i fotboll (idrott och hälsa) inför årskurs 7. Enligt rektor bedrivs fotbollsprofilen i samarbete med IF Brommapojkarna enligt riktlinjer från Svenska Fotbollsförbundet och Stockholms Fotbollsförbund. Instruktorer anställda av huvudmannen genomför, bedömer och gör urvalet av sökanden. Dessa bedriver också den praktiska och den teoretiska fotbollsutbildningen. I färdighetsprovet bedöms den sökandes spelförståelse, teknik, snabbhet och löpstyrka samt intresse (individuella samtal) för sökt profil.

Enligt rektor är antalet platser i fotbollsprofilen beroende av antalet elever inom egna skolpliktsområdet som söker till Alviksskolan, då elever inom skolpliktsområdet har förtur till plats vid skolan.

Enligt Skolinspektionens praxis ska proven utföras på ett rättssäkert sätt av skolans anställda lärare i ämnet, även om det kan ske med hjälp av utomstående experter såsom instruktörer/tränare i en idrott. Rektor uppger förvisso att instruktörerna är anställda av huvudmannen, men det är oklart om dessa instruktörer är behöriga lärare i ämnet idrott och hälsa. Urvalsgrunderna vid färdighetsprov ska vara objektiva och transparanta och färdighetsprovet ska mäta kunskaper och färdigheter som omfattas av mål och kunskapskrav i de berörda ämnenas kursplaner. Ett intresse för ämnet är inte en färdighet och en intervju kan således inte utgöra en del av färdighetsprovet.

Studie- och yrkesvägledning

Enligt skollagen ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ha tillgång till personal med kompetens för att tillgodose deras behov av vägledning inför utbildning och yrkesval. Det är, enligt skollagens förarbeten (prop. 2009/10:165 s. 659) huvudmannen som bestämmer hur kompetensen för detta ändamål ska ordnas.

Det framgår av de intervjuer som Skolinspektionen har genomfört med elever och lärare att en studie- och yrkesvägledare (SYV) ger eleverna information både enskilt och i grupp under årskurs 8 och 9. Vid behov kan enskild information ges vid flera tillfällen. Vidare framgår av den verksamhetsredogörelse som Skolinspektionen tagit del av att elever i årskurs 7 kan boka in samtal med SYV och att skolan ordnar samtal vid behov. Däremot har elever i årskurserna 1-6 inte tillgång till personal med kompetens för att tillgodose deras behov av vägledning inför utbildning och yrkesval, t.ex. inför val av moderna. I intervjun bekräftar rektorn dessa uppgifter.

Elevhälsa

Skollagen anger att det ska finnas elevhälsa i förskoleklassen och i grundskolan. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala samt specialpedagogiska insatser och främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Det ska finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator samt personal med specialpedagogisk kompetens för detta arbete.

I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 276) betonas att arbetet med elevhälsa förutsätter en hög grad av samverkan med elevhälsans personal och övriga personalgrupper i skolan. Vidare framgår att elevhälsan har ett särskilt ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. Elevhälsans medverkan är också viktig rörande elevernas arbetsmiljö och skolans värdegrund.

Inom skolenheten Alviksskolan/Ulvsundaskolan finns tillgång till skolsköterska, skolläkare, kurator, psykolog och personal med specialpedagogisk kompetens. I Ulvsundaskolan finns det daglig tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens, men övriga funktioner finns att tillgå cirka 2,5 kilometer därifrån i den större Alviksskolan. På grund av avståndet kan inte eleverna själva kontakta elevhälsan vid behov. Enligt biträdande rektor i Ulvsundaskolan medför detta att lärare och fritidshemspersonal istället tar sig an de uppgifter som egentligen borde utföras av kurator eller psykolog, som exempelvis samtalsstöd. Vidare uppger biträdande rektor att Ulvsundaskolan endast använt sig av kurator vid ett tillfälle i ett svårare elevärende. Skolsköterskan uppger i intervju att hon endast besöker Ulvsundaskolan cirka två

gångar per termin för obligatoriska hälsokontroller samt undersökning av så kallade "kontrollbarn".

Det framkommer i intervju med lärare för de äldre eleverna i Alviksskolan att elevernas behov av stöd från elevhälsan är mer omfattande än vad som kan ges med de resurser som finns att tillgå samt att skolsköterskan inte finns tillgänglig i tillräcklig omfattning. Även elever i årskurs 6 uppger att elevhälsan inte finns tillgänglig i tillräcklig omfattning.

Rektor uppger att det fanns brister i tillgången till elevhälsa under första delen av höstterminen 2013. Under den tiden hänvisades eleverna att vända sig till närmaste vårdcentral för att få hjälp. Rektor menar att de elever som påtalat brister gällande tillgången till elevhälsa inte har följt anvisningarna om att vända sig till vårdcentralen. Tillgången till skolsköterska och skolläkare för Alviksskolan/Ulvsundaskolan avser nu 1,5 tjänst skolsköterska och 0,2 tjänst skolläkare.

Det framgår vidare av intervjuer med biträdande rektor på Ulvsundaskolan och elevhälsan att elevhälsan inte bedriver något hälsofrämjande och förebyggande arbete, exempelvis gällande elevernas arbetsmiljö och värdegrund, i årskurs 1-3 i Alviksskolan/Ulvsundaskolan.

Rektor uppger under intervju att han har fört en dialog med elevhälsan om att arbeta mer förebyggande och hälsofrämjande, men att elevhälsan inte anser att sig hinna med detta i tillräcklig omfattning.

Frånvaro

Enligt skollagen ska skolan ha rutiner för att rapportera långvarig frånvaro till huvudmannen.

Enligt rektor finns ingen rutin inom Stockholms stad för att rapportera långvarig frånvaro till huvudmannen. Huvudmannen delges dock långvarig frånvaro muntligt under rektorns medarbetarsamtal en gång per termin.

Utredningen visar att det finns brister inom området erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristerna.

Författning

2 kap. 25, 29 §§, 7 kap. 2, 22 §§, samt 10 kap. 7, 9 §§ skollagen,

9 kap. 27 § skolförordningen

Omfattning och resurstillgång

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Omfattning och resurstillgång.

- Se till att eleverna har tillgång till ett skolbibliotek och att det används i undervisningen.

Motivering

Skolbibliotek

Enligt skollagen ska alla elever i grundskolan ha tillgång till skolbibliotek. Med skolbibliotek avses enligt förarbetena (prop. 2009/10 s. 284) en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja eleverna. I läroplanen framhålls biblioteket som en del av skolans arbetsmiljö med syftet att eleverna själva ska kunna söka och utveckla kunskaper.

I verksamhetsredogörelsen över Alviksskolan uppges att skolbiblioteket i Alviksskolan ska vara färdigställt till höstterminen 2013. Av tillsynen framgår dock att det saknas skolbibliotek både i Alviksskolan och i Ulvsundaskolan. Både elever och lärare på Ulvsundaskolan och Alviksskolan framhåller att det inte finns något skolbibliotek att tillgå för skolans pedagogiska verksamhet. Elever och personal besöker närliggande kommunala bibliotek emellanåt, men det saknas ett organiserat samarbete med de kommunala biblioteken och tillgången till skolbibliotek uppfyller därmed inte författningarnas krav.

Utredningen visar att eleverna inte har tillgång till skolbibliotek. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristerna.

Författning

2 kap. 36 § skollagen

Fritidshemmets uppdrag och innehåll

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Fritidshemmets uppdrag och innehåll.

- Se till att fritidshemmet kan arbeta efter läroplanen och ges möjlighet att bidra till att skapande och lek är en väsentlig del av lärandet.
- Se till att fritidshemmet erbjuder eleverna meningsfull fritid och rekreation.
- Se till att rektor anpassar elevgrupperna till fritidshemmets behov så att omsorgen och det pedagogiska arbetet kan tillgodoses.

Motivering

Enligt skollagen ska alla barn och elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Enligt skollagen ska också fritidshemmet stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda eleverna en meningsfull fritid och rekreation. Den första delen i grundskolans läroplan gäller även fritidshem, så även läroplanens andra del i tillämpliga delar.

Fritidshemmets uppdrag

Personal från fritidshemmet i Ulvsundaskolan uppger under intervjun att de har Lgr11 "i tankarna", men att det saknas tid för att planera, genomföra och utvärdera verksamheten i enlighet med Lgr11. Tidsbristen i fritidshemmet beror, enligt personalgruppen, på att de undervisar i skolan en stor del av dagen. Biträdande rektor på Ulvsundaskolan medger att fritidshemmet "har gått i stå" och att de inte ges möjlighet att arbeta efter Lgr 11, men att det finns ekonomiska orsaker till att fritidshemspersonalen till så stor del bedriver undervisning under skoltid. För att komma tillrätta med fritidshemmets uppdrag och möjligheten att arbeta efter Lgr11 har Ulvsundaskolan anställt en pedagog med uppdrag att vidareutveckla fritidshemmet.

Personal i Alviksskolans fritidshem uppger under intervjun att andelen elever i behov av särskilt stöd är stor inom skolenheten. Många av dessa elever vistas även i fritidshemmen, där det saknas möjlighet att tillgodose samtliga elevers behov och samtidigt arbeta i enlighet med läroplanen. För att kunna genomföra aktiviteter i fritidshemmen förlägger personalen medvetet vissa aktiviteter till tidpunkter då elever i behov av särskilt stöd inte är närvarande, vilket motsvarar cirka en timme per dag. Personalen uttrycker att "vilken väg man än väljer kommer någon i kläm – den stora gruppen eller den lilla gruppen".

I rektors senaste kvalitetsredovisning avseende skolenheten framgår att andelen föräldrar som är nöjda med fritidshemmet är låg och att samarbetet mellan skola och fritidshem därför ska utvecklas, särskilt gällande fritidshemmets deltagande under elevers utvecklingssamtal. Enligt rektor gäller missnöjet både i Alviksskolans och i Ulvsundaskolans fritidshem.

Enligt rektor sätts det in resurser i fritidshemmen för att personalen ska hinna med, men anpassningarna måste göras efter de ekonomiska förutsättningar som finns inom skolenheten.

Sammanfattningsvis framgår det av utredningen att det finns brister i skolans arbete med att erbjuda fritidshem som lever upp till författningarnas krav.

Författning

14 kap. 2, 9 §§ skollagen samt Lgr 11, avsnitt 1, Skolans uppdrag

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar enligt 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Stockholms kommun en anmärkning.

Bedömning och betygssättning

Bedömning

Skolinspektionen har uppmärksammat följande brist/brister inom bedömningsområdet Bedömning och betygssättning.

- Det saknas uppgift om huvudman samt Statistiska Centralbyråns skolenhetskod på slutbetygen.
- Det finns inte underskrift av samtliga betygsättande lärare i betygs-katalogen.

Motivering

Utformningen av slutbetyg

Av Skolverkets föreskrifter om utformningen av slutbetyg i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan framgår hur ett slutbetyg ska utformas. I föreskrifterna anges att det av dokumenthuvudet på ett slutbetyg ska framgå namn på huvudman och namn på skolenhet samt skolenhetskod.

Av de betygsdokument som Skolinspektionen har tagit del av saknas namn på huvudmannen samt Statistiska Centralbyråns skolenhetskod.

Betygskatalog

Av Skolverkets föreskrifter om betygskatalog framgår att betygskatalogen ska innehålla namn på huvudman, skolenhet och den kommun där skolenheten är

belägen. Vidare framgår att den som beslutar om ett betyg ska datera uppgiften i betygs katalogen och förse uppgiften med sin egenhändiga signatur.

Alviksskolans betygs katalog saknar uppgift om huvudman och samtliga undervisande lärare har inte undertecknat betygsättningen i betygs katalogen.

Sammanfattningsvis visar utredningen att det finns brister i utformningen av slutbetyget och betygs katalogen och verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav. Mot bakgrund av arbetet med bedömning och betygsättning i övrigt bedöms uppfylla författningens krav bedöms bristen som mindre allvarlig och Stockholms kommun tilldelas en anmärkning.

Författning

6 kap. 10 § skolförordningen

6 § Skolverkets föreskrifter om utformningen av slutbetyg i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan, SKOLFS 2011:157 och 7-8 §§ Skolverkets föreskrifter om betygs katalog, SKOLFS 2011:123

På Skolinspektionens vägnar

Anna Rydin
Beslutsfattare

Agnetha Hedenbergh
Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla verksamheter och hos alla huvudmän. Tillsynen fokuserar på faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevers möjligheter att nå målen för verksamheten. Tillsynen inriktas mot tre huvudområden: Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt. För enskilda huvudmän granskas även huvudmannaskap och godkännande.

Tillsynen av förskola, fritidshem och vuxenutbildning i en kommun är inriktad på hur kommunen tar sitt ansvar för verksamheten. I de fall fritidshem finns vid fristående skolor ingår de i tillsynen av skolenheten. Förskolor som drivs av enskilda huvudmän har fått sitt tillstånd av kommunen och det är därmed kommunen som har ansvaret för tillsyn av dessa.

Alla skolenheter besöks vid tillsynen. Vid den tredjedel av skolorna där Skolinspektionen bedömer att det är lägre risk för problem och brister granskas färre delområden och besöken görs under en halv dag. Övriga skolenheter granskas inom samtliga bedömningspunkter och under flera dagar.

Tillsynen grundar sig på dokument som exempelvis plan mot kränkande behandling, kunskapsresultat och annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, besök i skolenheter och intervjuer. Oavsett tillsynsformer Skolinspektionens granskning inte någon heltäckande bild av verksamheten utan ska ses som en bild vid det aktuella granskningstillfället inom de områden som ingår i tillsynen.

Efter tillsynen redovisas Skolinspektionens bedömningar i ett beslut. Redovisningen görs i form av avvikelserapportering vilket innebär att det endast är de bedömningspunkter där det förekommer brister som beskrivs i beslutet. För kommuner bedöms även ansvarstagandet som helhet för den utbildning kommunen bedriver. Innan ett beslut fastställs ges alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

I de fall Skolinspektionen funnit brister har huvudmannen ansvar för att komma tillrätta med bristerna. Huvudmannen ska också redovisa de åtgärder som har vidtagits i för att åtgärda bristerna. För att följa upp huvudmännens arbete kan flera besök eller andra kontakter bli aktuella då Skolinspektionen också vill se effekter av de åtgärder som vidtas.

Mera information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se under fliken Inspektion.